

KRANJSKI ZVON

ŽUPNIJSKI LIST ZA KRANJ IN OKOLICO.

Izdaja: mestni župni urad v Kranju.
Izhaja zadnji teden v mesecu.

L. 1931. Št. 11.

Posamezna šte. 2 Din.

Spomin vernih duš.

Zopet bodo zapeli zvonovi svojo otožno pesem in oznanjali spomin vernih duš —

Kakor neko domotožje se oglasi s pomnoženo silo v vseh spomin na ranjke — na dan vernih duš.

Naše misli hite k dragim, ki so odšli v večnost, prodrle bi rade steno, ki nas loči od njih in se objele z njimi v sladkem objemu. A zastoj bega naš duh po vsemirju in zaman izprašuje —: Kje ste dragi? — Njih, ki so odšli v večnost — ne uzre več, ne more objeti več. A vendar človeško srce jasno čuti —: vse vezi ne morejo biti pretrgane! Kakor mi na nje, tako oni — onstran groba — niso pozabili na nas. Zemsko življenje je strto — a duh ni uničen; — srce je nehalo biti — a duša ni nehala biti —. Ljubezen je večna!

In tako hitimo na pokopališče —! V bližini telesnih ostankov si budimo spomin in ljubezen in oboje se združi v upanje in molitev: Gospod, daj jim večni mir!

Kako lepa je katoliška vera o posmrtnem življenju in o občestvu svetnikov. Človeškemu srcu odgovarjajo njeni nauki in nje obredi so izliv človeške narave.

Vera v posmrtno življenje je tako globoko ukoreninjena v vsem človeštvu, da jo najdemo pri vseh narodih. Le človek, ki je popolnoma zamoril plemenitost človeškega srca, le človek, ki se zarije samo v živalsko življenje in uživanje, more tajiti — posmrtnost!

Najlepši izraz občečloveškega prepričanja o posmrtnem življenju — daje katoliška vera. Združeni z Bogom bodo zveličani vekomaj srečno živeli. Onstran groba se bomo zopet videli, zopet združili v večni ljubezni. Kako krasen, kako tolažilen je ta nauk!

Vsi: verniki na zemlji — zveličani v nebesih — trpeči v očiščevanju — v vicah — tvorimo eno občestvo — eno družino, katere glava je Kristus. Ta vez med nami je vez družine, v kateri žive vsi skupno življenje, delajo, molijo in trpe vsi za enega, eden za vse. Prošnje in zasluge svetnikov pomagajo nam in vernim v vicah; naše molitve, naša dobra dela lajšajo in krajšajo trpljenje njim, ki niso šli v večnost popolnoma čisti. Vse veže ljubezen Kristusova.

Ta ljubezen naj nas vodi na dan vseh svetih in na dan vernih duš v cerkev in na pokopališče! Ta ljubezen bo krasila grobove rajnikih, a še bolj pomagala dušam z molitvijo, z odpustki in dobrimi deli. Ne ljubimo samo zemskih ostankov —, ampak duše — ki so odšle in čakajo na našo pomoč!

Več značajnosti!

Nekje je neki iznajditelj ponudil tramvajski družbi v nakup svoj izum, aparat, ki bi natanko registriral število potnikov v vozovih električne železnice. Družbeni tajnik pa je odklonil nakup takega aparata z besedami: „Takega aparata mi ne moremo rabiti, kar bi pa nujno potrebovali, bi bil tak stroj, ki ljudi dela poštene in značajne, da bi

ne varali in se tudi ne dali podkupiti, takega aparata pa žalibog ni mogoče dobiti.“

Lepo je povedal ta mož! Naš čas potrebuje poštenjakov, značajnih mož, ki se ne dajo kupiti, ki ne obračajo plašča po vetru, katerim je resnica in pravica, pošteno prepričanje in svoboda vesti nad vse! Če bi kdo iznašel tako „mašino“, kjer bi se „precejali“ moške in bi na rešetu ostajali le značaji, potem bi jih ostalo na vrhu bore malo! Redki so moške, ki bi se ne dali na ta ali oni način kupiti, ki bi svojih načel nikdar ne zatajili radi kakih koristi, v strahu pred drugimi ali iz kakega drugega ničvrednega vzroka. Svojo vest, svoje prepričanje, svojo vero, svojo svobodo, svoj jezik in svojo državo so pripravljene neznačajne zatajiti, zavreči ali prodati za kako koncesijo, za par judeževih grošev, iz gmotnih ozirov ali morda celo za frakelj žganja!

Kaj je nam Slovencem največ škodilo v narodnem oziru? Neznačajnost, ki jo je tujec sejal v naše narodne vrste! Samo neznačajnost izvoli suženstvo in tujčevo oblast mesto svobode! Koliko nemčurjev je postalo naenkrat navdušenih Slovanov, ko smo prišli v nacionarno državo! In na drugi strani, koliko nekdanjih navdušenih Slovencev je danes prodalo svoje slovensko ime in svoj narod ter se prodalo tujemu fašizmu! Ravno nacionarni boji našega naroda za obstanek so pokazali, da je mnogo slabičev, ki se drže le gesla: Biti tam, kjer je denar, oblast in moč! So pač nacionalisti le iz oportunitizma, ker to nese! So veliki patrijoti, dokler imajo od tega koristi! Ko bi bilo pa treba trpeti za državo in narod, takrat se pa skrijejo, zbeže, potuhnejo, zataje ali celo dezertirajo v sovražni tabor!

Tako je neredko tudi v verskem življenju! Saj imajo vero, a se boje pokazati jo! Saj bi šli k zakramentom, a jih je sram! Saj bi se opoldan odkril, ko zvoni, ko bi ga nihče ne videl! Doma že moli pred jedjo in po jedi, a v družbi ga je sram . . . Koliko takih in podobnih slučajev bi lahko navedli, ko se kaže večja ali manjša neznačajnost . . .!

Koliko smešnega humbuka rodi neznačajnost! Nekoč je neki govornik bombastično govoril na zborovanju o svobodi in svobodoljubju in je zaklical poslušalcem: „Jaz stojim na tleh svobode . . .“ „Ni res,“ je zaklical iz poslušalstva čevljar, „vi stojite na par čevljih, ki mi jih še niste plačali.“ Mogel bi postreči z imenom navdušenega „sedaj-narodnjaka“, ki v Avstriji ni hotel znati govoriti svojega slovenskega jezika, ki je vihal nos nad tem „barbarskim narečjem“, ki je celo krivično denunciral slovenskega častnika radi njegovega narodnega mišljenja, da bi bil kmalu prišel isti pred puškine cevi, ko bi ga ne bil rešil polom. Kako se je pač ta slovenski mučenik čudil, ko pride v belo Ljubljano, pa opazi sredi nacionarne organizacije nekdanjega nemčurja in denuncijanta!

Tako je neznačajnost neredka „čednost“!

Živeli so pa v vseh časih tudi značaji, moške, ki ne prodajajo svojega prepričanja, ne svoje vere in ne svojega naroda; moške, ki so bili in so pripravljene trpeti za svoja načela!

Poznam moža, skromnega čevljarja, tam doli v solnčni Istri! Vedno je bil mož katoliškega prepričanja in življenja, čeprav je moral že prej marsikatero preslišati in pretrpeti. Pa je prišel brutalni fašizem in oznanjal, da prinaša veliko svobode. Mnogi so se uklonili, mnogi so zbežali. Ta pa vstraja kljub šikanam, kljub temu, da so ga že večkrat pretepli, kljub temu, da je vedno v nevarnosti za svoje življenje: svojo vero in svojo narodnost kaže povsod! In to je morda še najbolj žalostno, da je svet tako propadel, da niti značajev več ne spoštuje! Takega moža bi moral pač tudi tujec spoštovati, tudi nasprotnik, tudi sovražnik!

No in hvala Bogu naš kmečki rod je rodil mnogo takih značajev, ki tam še ne klonijo in ne prodajajo ne svoje vere in ne svojega jezika!

In naj navedemo še nekaj zgledov iz zgodovine!

Grk Aristid je bil znan radi svoje poštenosti in značajnosti in so mu njegovi sorojaki dali priimek „Pravični“. Boril se je za svobodo domovine pri Salaminih in pri Maratonu, bil je celo poveljnik v bitki pri Platejah. Opravljal je najvišje državne službe, a je ostal in umrl reven!

Podoben je bil Atenec Fokijon, ki je bil znan po svoji modrosti in hrabrosti. Aleksander Veliki je hotel utrditi svojo oblast nad Grki in za to bi bil silno rad pridobil zase Fokijona. Ponudil mu je mnogo denarja in na izbero eno izmed štirih mest v Aziji. A modrijan je pokazal lepo svoj značaj in je odgovoril: „Če me Aleksander res spoštuje, potem naj mi pusti moje poštenje!“

Krasen zgled značajnosti nudi veliki rimski govornik in modrijan Cicero. Vsak dar je odklanjal, pa naj je prihajal od prijateljske ali od sovražne strani. Ker se je vneto boril za svobodo proti samodržtvu, je moral v pregnanstvo in je bil tudi od Cezarja Avgusta obsojen v smrt in umorjen. Nekaj časa po njegovem umoru pa je našel Avgust svojega vnuka s Ciceronovo knjigo v rokah. Dečko se je ustrašil in je hotel skriti prepovedano knjigo. Cezar pa je to opazil, vzal mu je knjigo iz rok, je nekaj časa listal po njej, nato pa jo izročil nazaj in rekel: „Ljubi otrok, da, to je bil poštenjak in je ljubil svojo domovino.“

Angleški minister Pitt je bil 20 let v službi krone, letno je razdelil med potrebne do 10.000 funtov, to je ca dva milijona Din, sam pa je ostal reven do smrti. Najvišje redove v državi je odklanjal, ker je smatral, da je to njegova sveta dolžnost, da zvesto in nesebično služi narodu in državi.

Naj navedemo le še znanega tirolskega junaka, neustrašnega borca za svobodo svojega naroda, Petra Mayrja. Ko so ga Francozi vjeli in postavili pred sodišče, bi ga bili zaradi njegovega junaštva radi tudi rešili pred obsodbo in smrtjo. Njegov advokat je pridobil vse sodnike, da ga oprostite, le izjavi naj, da ni vedel, da je že mir sklenjen. Samo eno malo laž naj izreče, pa bo rešen! Toda Peter Mayr ni hotel niti z malo lažjo kupiti svojega življenja.

In prvi kristjani, ali niso to sami krasni zgledi značajnosti, ki ne odneha niti za las od svojih načel in svojega prepričanja, ki da svoje življenje za resnico, vero in svojo vest!

Materijalistično mišljenje današnje dobe ubija značajnost! Saj se vse presoja le iz stališča, kaj nese in ne iz stališča, kaj je pravo in pravično. Zdi se pa, da vedno bolj prihajamo v razmere, kjer potrebuje cerkev in država značajev, prepričanih in nesebičnih katolikov, načelnih patrijotov, ki ne prodajajo svojega mišljenja in prepričanja za nobeno korist, ki se ne dajo kupiti, ki se ne uklonijo nasilju in krivici, ki se neustrašeno bore za resnico in pravico, za Cerkev in domovino, za svobodo vesti in prepričanja.

Brutalni instinkti nasilnosti bohotno rastejo v povojni dobi. Komunizem je postavil za vrhovno načelo: nasilje nad svobodo vesti in mišljenja; njegov kontrast fašizem smatra zopet za vrhovno pravo le nasilje. S silo hoče vsak uveljaviti svoja načela! Oba pa rabita silo predvsem proti katoliškemu prepričanju. Tako gre preko Evrope val, ki proglašja za vrhovno pravo pest in silo. Bog ve, kaj nas

vse čaka na tem planetu! Temu valu nasilnosti pa se bo mogel upreti le rod značajan, nepodkupljiv, načelen, resničoljuben, požrtvovalen, ki bo znal trpeti in umirati za večne ideale.

Dr. J. P.

Komu verujemo?

So ljudje, ki so preveč verni. Najdejo pri kaki »pobožni« duši kak zakotni verski spis in mu verjamejo bolj nego duhovniku na prižnici. Da bi ga pokazali svojemu pastirju, kaj še; saj gospodje nimajo več sami prave vere ali pa so premalo pobožni in se iz takih »svetih« spisov celo norčujejo. Potem se pa natihem ta zakotna »razodetja« prepisujejo in prenašajo od prijateljice do prijateljice. V takih spisih stoji navadno zapisano, da bodo tistim, ki pismu verujejo, odpuščeni vsi grehi, »čeprav jih je toliko ko kapljic v morju ali listja na drevju«, da ne bodo okusili vic ali bodo celo deležni istih prednosti pred Bogom kakor mučenci itd.

Tako je lani krožilo po naši župniji neko »skrivno razodetje sv. Brigite«, ki je hotelo vedeti, koliko kapljic krvi je naš Gospod pretil na križu in obljubljalo izredne milosti in odpustke tistim, ki gotove molitve dalj časa opravljajo. Cerkev seveda, ki ima vendar edina oblast deliti odpustke, o tem vsem ni nič vedela... Obljubljalo je strašno prokletstvo tistim, ki pismu ne bi vrjeli. V čigavem imenu, seveda nikdo ne ve.

Zdaj so pa odkrili nekje »Pravo pismo našega Gospoda Jezusa Kristusa«, v katerem so popisane »sanje Marije Device«. Pismo je zbirka raznih nauk, ki jih je pisec slišal pri raznih pridigah in jih potem pomešal in jim dodal razne nauke, ki so katoliškemu verskemu nauku nasprotne. »Kdor nosi to molitev pri sebi, tega prošnje bodo vse uslišane, ne more biti nikdar preboden, vsi grehi mu bodo odpuščeni, ni se mu bači hudega in ne strele iz neba, tri tedne pred smrtjo mu bo naznanjena ura njegove smrti, kanoni mu ne morejo škodovati — kakor resnično je Gospod umrl. To pismo je pisal Jezus sam z zlatimi črkami in ga poslal z neba in l. 1791. ga je nekdo prepisal. Kdor pa pismu ne verjame, naj ga priveže psu na vrat in ga strelja, pa se ga ne bo prijala kroglija; kdor ne verjame, bo gotovo pogubljen ali drugače kaznovan. Kdor ne veruje, da je to pismo poslano od mene, bodi proklet!« Potem se priporočajo razne molitve za srečno smrt in posti za velike odpustke. Imenuje se neki papež Leopold, ki ga pa zgodovina prav nič ne pozna.

Gotovo zapeljive obljube! Kajpak jim verjamejo tisti, ki bi si na lahek način radi zavarovali vstopnico v nebesa! posebno tisti in tiste, ki verujejo vse na slepo.

Podobne stvari se širijo v češčenju male sv. Terezije. Neki list je treba 25 krat prepisati in te spiske potem po vrsti nositi k podobi svetnice; potem dobimo izredne milosti in smo gotovo uslišani. Naš cerkovnik mora pa potem pobirati te spise, da se ob svečah pred kipom svetnice ne prižgo še oni.

Skrajna nasprotja so si vedno blizu. V dobi, ko je mnogo ljudi brez vsake vere, pa so drugi preveč verni, bolj ko Cerkev in papež. Norčujemo se morda iz naših prednikov in njihovega praznoverja, ki je imelo često zgolj dušeslovno podlago brez coprnije, a sami smo često vdani resnični prazni veri, vedeževanju in čarovanju. Kdor prisluje stvarem skrivno moč, ki jim je Bog ni podelil, je kriv vraga, pa naj bo ta stvar na videz tudi »sveta« stvar. Saj so največ zagovorov, urokov in podobnih zablod izvrševali najpogosteje z molitvami, evangelskimi ali mašnimi knjigami ter s »posvečenimi« ključi. Pa žal, neuki ljudje kar na slepo vse to verjamejo, prelahkoverni so. Krščanska krepost je pa vedno v sredi med preveč in premalo. Tako tudi božja krepost vere. Žalostno je, če se mora turdi v naših časih spolnjevati prerokba sv. Pavla: »Zakaj pride čas, ko zdravega nauka ne bodo prenesli, temveč si bodo

za čehljanje ušes kopicili učitelje po svojih željah in bodo ušesa odvrčali od resnice, obračali pa se k bajkam.« Dobesedna resnica dandanes! Zato velja naročilo istega apostola v polni meri tudi našemu času: »Posvetne govorce in bajke za stare ženske zavračaj!« To piše Pavel svojemu škofu Timoteju, velja pa tudi za vsakega dušnega pastirja, ki mora skrbeti za čistost nauka Gospodovega.

Kdo je merodajen, kaj je božja resnica, kaj pa ne. Samo eden: učeča Cerkev. Vse, kar z njenim živim oznanjevanjem ni v skladu, je brez dvoma zmota. »Ta je moj ljubi Sin, njega poslušajte!« pravi Bog. Sin pa pravi: »Kakor je mene poslal Oče, tako jaz vas pošljem . . . Kdor vas posluša, mene posluša, kdor vas zaničuje mene zaničuje . . . Kdor Cerkev ne posluša, naj ti bo kakor nevernik in očitni grešnik.« In sv. Pavel je Galačanom, kjer so se mešali krivi nauki v evangelij, še bolj odločno in ostro povedal: »So nekateri, ki vas motijo in hočejo preobrniti evangelij Kristusov. Toda tudi, če bi vam mi, ali če bi angel z nebes oznanjal drugačen evangelij, kakor smo vam ga mi oznanili, bodi zavržen! Kakor smo vam poprej rekli, tudi zdaj znova pravim: Če vam kdo oznanja drugačen evangelij, kakor ste ga prejeli, bodi zavržen!«

Pravilo naše vere je nauk katoliške Cerkve, katero varuje in vodi božji Duh, da ne more zapasti splošni človeški slabosti-zmoti. Velika milost je to, katere moramo postati vredni z veliko in čisto vero. Le Cerkev je »steber resnice«. Gospod je ukazal oznanjati evangelij javno, razstreh, kakor pravi, ne v zakotju s podtaknjenimi spisi. In Cerkev sama je do vseh takih novotarij silno stroga, saj celo pri proglasitvi svetim postopa s toliko strogostjo, da jo občuduje moderna natančna znanost.

Zato ne širite takih lažljivih spisov, še manj pa jim verjemite! Kdor jih ima, naj jih sežge, da ne bo kriv greha zoper prvo božjo zapoved, ki nas uči Boga prav častiti, ne pa s prazno vero in vražami. Kdor more, naj zaslepljene pouči in jih pripelje nazaj k zdravemu nauku polne resnice, ki je v Cerkvi Gospodovi in njenem živem učenstvu.

Zakon je božja ustanova.

(Po okrožnici Casti connubii.)

Zakona niso ne ustanovili, ne prenovili ljudje, ampak Bog. Ne od ljudi, ampak od samega Stvarnika narave, od Boga, in prenovitelja narave, od Kristusa, je zakon s postavami zavarovan, utrjen in povzdignjen. Zato te postave ne morejo biti podrejene nobeni samovolji ljudi, nobenemu nasprotnemu dogovoru, celo dogovoru med zakonci samimi ne. To je nauk svetega pisma¹, to je trajno in splošno izročilo Cerkve, to slovesni odlok svetega tridentskega zbora², ki z besedami svetega pisma uči in potrjuje, da trajna in nerazdružna zakonska vez, da enotnost in trdnost zakona izvira od Boga.

Dasi je zakon po svojem bistvu božja ustanova, je vendar pri tem tudi človeška volja pri njem udeležena, in sicer na zelo odličen način. Kajti posamezni zakon, kolikor je zakonska zveza tega moža in te žene, izvira le iz svobodne privolitve obeh zaročencev. To svobodno dejanje volje, ki z njim izročita in sprejmeta oba dela zakonu svojisko pravico³, je za pravilno sklenitev zakona tako potrebno, da ga »ne more nadomestiti nobena človeška oblast«⁴. Vendar ta svoboda meri le na to, da ugotovi, ali zaročenca res nameravata skleniti zakon in ali ga namerava skleniti res ta s to osebo; bistvo zakona pa je svobodni človeški volji popolnoma odtegnjeno, tako, da se mora vsakdo, ki je sklenil zakon, pokoriti njega božjim postavam in bistvenim lastnostim. Zakaj, kakor pravi angelski učenik, ko govori o zakonski zvestobi in o potomstvu: »Te (lastnosti zakona) izvirajo iz zakonske pogodbe same, tako da bi

sploh ne bil pravi zakon, če bi se v izjavi, ki se z njo zakon sklene, kaj tem lastnostim nasprotnega izrazilo«⁵.

Po zakonu se torej zvežejo in združijo duše, in sicer preje in tesneje ko telesa, tudi ne po menljivem čutnem dojmu ali čustvu, ampak po preišljeni in trdni odločbi volje: in iz te spojitve duš izvira, tako je Bog odločil, sveta in nerazdružna vez.

To je svojisko in edinstveno bistvo te zakonske zveze, ki se zato popolnoma razločuje ne le od združenih živali po samem naravnem nagonu, kjer ni razuma in svobodne volje, temveč tudi od onih nestalnih zvez med ljudmi, ki so brez prave in ravne vezi in brez resnične pravice do rodbinskega sožitja.

Iz tega že sledi, da ima postavna oblast sicer pravico, da celo dolžnost, sramotne zveze, ki nasprotujejo pameti in naravi, ovirati, preprečevati, kaznovati; ker pa gre tu za nekaj, kar sledi neposredno iz narave, velja prav tako gotovo opomin⁶, ki ga je jasno izrekel Leon XIII: »Pri izvolitvi stanu ima brez dvoma vsak pravico, da se svobodno odloči za eno ali drugo: ali da sledi Kristusovemu nasvetu o devištvu ali da se zaveže z zakonsko vezjo. Naravno in prvobitno pravično do zakona komu vzeti ali od Boga od začetka določeni glavni namen na katerikoli način omejiti ne more nobena človeška postava: Rastite in množite se.«

Tako sveto zvezo pravega zakona ustanovljata hkratu božja in človeška volja. Od Boga so: sama ustanova zakona, nameni, postave, dobrine; od ljudi pa, z božjo pomočjo in milostjo, po plemeniti izročitvi svoje osebe drugi osebi za ves čas življenja: posamezni zakon z dolžnostmi in dobrinami, ki jih je Bog določil.

⁵ S. Thom. Aquin., Summa theolog., p. III. Supplem., q. 49, a. 3.

⁶ Okrožnica »Rerum novarum«, 15. maja 1891.

Zakon zakrament.

Zakon med kristjant je zakrament.

Do Kristusa je bila zakonska vez naravni zakon. Po Kristusu pa je veljavni zakon med kristjani zakrament, med nekristjani, ki zakramenta ne morejo prejeti, pa je zakon sicer veljaven, naravni zakon, manjka pa mu zakramentalnost. Tišči trenutek, ko ženin in nevesta izrečeta pred pristojnim župnikom privoljenje v zakon, prejmeta zakrament sv. zakona.

Kristjanom namreč beseda zakrament ni prazna in brez vsebine, zakaj Kristus Gospod, »ustanovitelj in dopolnitelj zakramentov«¹, je zakon svojih vernikov povišal v pravi in resnični zakrament nove zaveze in s tem postavil zakon za znamenje in vir tiste posebne notranje milosti, ki »naravno ljubezen v zakonu spopolnuje in nerazvezljivo edinost potrjuje, zakonca pa posvečuje«².

In ker je Kristus vprav to veljavno privolitev vernikov v zakon določil za znamenje milosti, je bistvo zakramenta tako tesno združeno s krščanskim zakonom, da ni mogoč veljaven zakon med krščenimi, ne da bi bil hkratu zakrament³.

Ko torej verniki podajo odkritosrčno privolitev za zakonsko zvezo, si odpro zaklad zakramentalne milosti, iz katerega morejo zajemati nadnaravne moči za zvesto, sveto in vztrajno spolnjevanje zakonskih dolžnosti in nalog do smrti.

Ta zakrament namreč v onih, ki, kakor pravimo, ne stavijo zaprek, ne pomnožuje samo trajnega vira nadnaravnega življenja, posvečujoče milosti, ampak daje še posebne darove, dobre nagibe duha, klice milosti s tem, da pomnožuje in spopolnuje naravne moči, da moreta zakonska ne le po pameti spoznavati, ampak tudi globoko občutiti, krepko držati, uspešno hoteti in v dejanju izvršiti vse, kar zadeva zakonski stan, njegove namene in naloge. Daje jima

¹ Gen. 1, 27, 28; 2, 22, 23; Mat 19, 3 nsl; Efež 5, 23 nsl.

² Conc. Trid., sess. XXIV.

³ Cod. iur. can., can. 1081 § 2.

⁴ Cod. iur. can., can. 1081 § 1.

¹ Conc. Trident., sess. XXIV.

² Conc. Trident., sess. XXIV.

³ Cod. iur. can., c. 1012.

slednjič tudi pravico do pomoči dejanske milosti, kolikor-krat jo potrebujeta za spolnjevanje dolžnosti svojega stanu.

Toda ker v nadnaravnem redu velja postava božje previdnosti, da ljudje iz zakramentov, ki jih prejema, ko so prišli k pameti, ne prejmejo popolnega sadu, ako ne sodelujejo z milostjo, bo milost zakona ostala večjidel nekoristen talent, zakopan v zemlji, ako zakonska nadnaravnih moči ne urita in sprejetega semena milosti ne negujeta in razvijata. Ako pa storita, kar moreta, ako sta sprejemljiva za milost, bosta mogla nositi bremena in vršiti dolžnosti svojega stanu in bosta po tako velikem zakramentu pokrepčana, sveta in kakor posvečena. Zakaaj, tako uči sveti Avguštin, kakor se po krstu in mašniškem posvečenju določi in podpira človek ali za lepo krščansko življenje ali za vršitev duhovniške službe in nikoli ni brez pomoči teh zakramentov, na skoraj isti način (dasi ne po neizbrisnem zakramentalnem znamenju) verniki, ko so sklenili zakonsko zvezo, ne bodo mogli nikoli izgubiti nje zakramentalne pomoči in vezi. Da, še več, pristavlja isti sveti učitelj, tudi če postanejo prešuštniki, bodo sveto vez s seboj vzeli, dasi ne v čast in znak milosti, ampak v sramotno znamenje pregrehe »kakor odpadla duša, ki je odstopila od zveze s Kristusom in celo vero zapravila, ne izgubi zakramenta vere, ki ga je prejela v kopeli prerojenja.¹

Zakonski pa, ki jih zlata vez zakramenta ne drži v sponah, ampak krasi, ne ovira, ampak krepi, naj se na vso moč trudijo, da bo njihov zakon ne le po tem, kar podeljuje in znači kot zakrament, ampak tudi po njihovem lastnem življenju in mišljenju vsekdar živa podoba tiste rodovitne zveze Kristusa s Cerkvijo, ki je v resnici češčenja vredna skrivnost najpopolnejše ljubezni.

Župnija Kranj.

Oznanila za november.

1. **Praznik vseh svetnikov**, ob 6. sv. maša z enim in ob 10. peta sv. maša z dvema blagoslovoma. Popoldne ob 2:30 litanije vseh svetnikov, po litanijah pridiga in nato procesija na pokopališče, kjer so večernice in libera. Na pokopališču je postavljena nabiralna skrinjica. Zvečer so v župni cerkvi vsi trije deli rožnega venca. Prva nedelja v mesecu, mesečno obhajilo moških.

2. **Spomin vseh vernih duš**, na Rupi se prično ob 5. tri sv. maše, nato je tam libera; v župni cerkvi se prično sv. maše ob 6. Ob 7:15 slovesne jutranjice in na to je ob 8. slovesna sv. maša za mrtve.

Popolni odpustki za verne duše se morejo dobiti od opoldne na praznik vseh svetnikov do polnoči na vernih duš dan vsakokrat, kadar kdo obiše kako cerkev in moli v papežev namen šestkrat očenaš, zdrava Marija in čast bodi. Ti odpustki se morejo prejeti v vseh cerkvah v Kranju in tudi v kapeli v Delavskem domu in v Marijanišču. Pogoj za prejem teh odpustkov je seveda prejem sv. zakramentov.

6. **Prvi petek v mesecu**, ob 6. sv. maša z blagoslovom. Po maši zahvalna pesem.

8. **XXIV. ned. po bink., zahvalna nedelja**, ob 6. in 10. sv. maša z blagoslovom. **Darovanje za cerkev je pri vseh opravljenih dopoldan.** Popoldan je shod za dekliško Marijino družbo.

15. **XXV. ned. po bink.**, služba božja po navadi, popoldne shod za žensko Marijino družbo.

19. **Sv. Elizabeta**, ob 5:45 govor za III. red, vesoljna odveza, skupno sv. obhajilo za III. red in sv. maša.

22. **XXVI. ned. po bink.** služba božja po navadi, pop. ura molitve za fante in može.

29. **I. adv. ned.**, ob 6. sv. maša z blagoslovom, sv. obhajilo za dekliško Marijino družbo.

30. **Sv. Andrej, ap.**

Poročeni pari.

Udovč Alojzij, mlinarski pomočnik, Kokriško predmestje št. 58., roj. 10. oktobra 1905 v Črmošnjicah in **Hri-bar Marija**, tkalka, Kokriško predmestje 58., roj. 16. novembra 1902 v Sr. Beli, poročena 4. okt.

Stopar Janez, delavec, Klanec 33, roj. 8. avg. 1901 v Šent Janžu in **Rampaher Katarina**, delavka, Klanec št. 30. roj. 29. apr. 1909. v Laporjih, poročena 4. oktobra.

Prinčič Andrej, delavec, Kranj 38, rojen 5. okt. 1905 v Cerovem in **Medvešček Viktorija**, prodajalka, Kranj 166, roj. 27. apr. 1905 v Cerovem, poročena 25. oktobra.

Avžin Pavel, sobni slikar, Klanec 32, roj. 2. jan. 1903 v Škofji Loki in **Cuzak Marija**, delavka, Premskovo 49, roj. 10. febr. 1907 v Kamniku, poročena 25. oktobra.

Bajželj Janez, delavec, Stražišče št. 194, roj. 26. julija 1876 in **Mana Kotnik** roj. **Knez**, delavka, Huje 23, roj. v Smledniku 1. febr. 1882, poročena 20. okt.

Sinreih Ferdinand, sodni sluga, Huje 21, rojen v Veliki Mislinji župniji Št. Ilj 10. maja 1902 in **Bele Frančiška**, posestnika hči, Kranj 159, roj. v Šmihelu pri Novem mestu 14. dec. 1901, poročena 11. oktobra.

Petač Franc, posestnik in usnjarski pomočnik, Čirčiče 43, roj. 17. dec. 1873 in **Arnež Marija**, hči polzemljaka, Srednja vas pri Senčurju, roj. 11. nov. 1888, poročena 25. oktobra.

Mrliška kronika.

Brezar Rudolf, čevljarski pomočnik, Huje 17, rojen 14. aprila 1994, umrl 3. oktobra.

Juvan Marija, uboga, 82 let, umrla 2. oktobra v galskem domu, kamor so jo pripeljali, ko se je ponesrečila.

Gogala Viktorija, prodajalka, Kranj št. 28., roj. 1897, umrla 18. okt.

Šifrer Marija, hči mesarja, Kranj 110, roj. in umrla 23. oktobra.

Kalan Marija, vdova posestnika, Kranj 24, roj. 1858, umrla 26. oktobra.

Razno.

Premskovo. Dne 26. oktobra je prenehal izvrševati cerkovnikovo službo na Premskovem Janez Krč, ki je bil tam cerkovnik od 19. oktobra 1929. Službo cerkovnika na Premskovem je dne 26. okt. prevzel Dolinar Franc, Premskovo št. 35. Cerkveno predstojništvo podružne cerkve na Premskovem — to je župnik in oba cerkvena ključarja — se je z novim cerkovnikom pogodil sledeče: Dolinar Franc prevzame vse posle cerkovnikove službe na Premskovem od 26. oktobra dalje. Kot plačilo prejema cerkovnik bero, kakor je bila dosedaj v navadi in sicer od gruntarja po en mernik belega žita in en mernik ajde na leto, od pol gruntarja po pol mernika od vsakega žita, od četrt gruntarja po en četrt mernika od vsakega žita, od tričetrt gruntarja po tri četrt mernika od vsakega žita. Kočarji, ki imajo kaj polja in kako živinče plačajo po Din 10 na leto cerkovniku, kočarji, ki pa nimajo nobene živine in nič polja pa po Din 5 na leto. Ajdovo bero pobere novi cerkovnik. Ker so se pri mrliškem zvonjenju vrinile nekatere razvade, se je določilo sledeče: Vsakemu mrliču se zvoni enako dolgo, kakor je pogreb. „Cugi“ naj bodo za vse enako dolgi, to je približno po 5 minut. Mrliško zvonjenje je dolžan opravljati cerkovnik in dobi za to od vsakega mrliča določeno plačilo. Če bi pa kdo želel, da se kakemu umrlemu zvoni v stolpu in ne od spodaj, mora plačati poleg določene vsote še doplačilo za zvonarje Din 159, ki se izroče cerkovniku, da plača zvonarje. Za mrliča sme cerkovnik zvoniti šele potem, ko dobi od župnega urada v Kranju potrdilo, da sme zvoniti.

¹ Sv. Avg., De nupt. et concup., I. I. c, 10.

Radi tega naj sorodniki smrtni slučaj naznanijo najprej v župnišču, da dobe tozadevno potrdilo.

Za organista na Premskovem bo pobiral novi cerkveni prispevke, kakor je bilo določeno, te dni.

Mežnarija na Premskovem bo še do nadaljnjega ostala, kakor je, v okras in ponos vasi. Banska uprava je namreč zavrgla načrt gospodarskega odbora na Premskovem, da bi se mežnarija zidala s pomočjo in prispevki gospodarskega odbora in je odločila, da bi se morala graditev nove mežnarije izvršiti konkurenčnim potom. Če bodo pa s tem zadovoljni posestniki iz obeh vasi, je pa drugo vprašanje.

Zastava prosvetnega društva je bila blagoslovljena na praznik Kristusa Kralja, dne 25. oktobra. To je danes gotovo najlepša zastava v Kranju. Načrt za njo je izvršil inž. Pengov. Zastava ima na eni strani sv. Cirila in Metoda, na drugi pa na državnih zastavah znak prosvetne zveze, ki se blesti tudi vrh zastave v obliki pozlačenega solnca. Isti dan se je po sv. maši posvetilo prosvetno društvo Kristusu Kralju.

Električna razsvetljava je v naši župni cerkvi silno pomanjkljiva in zelo nepraktično in neestetsko napeljana. Polagoma bomo skušali vso električno razsvetljava preurediti. Glavni oltar bo razsvetljen predvsem z reflektorji, ki se bodo montirali ob straneh altarja in vrh stropa. One neprimerne svetilke ob straneh prezbiterja so monterji že odstranili. Precej težav nam bo delala napeljava elektrike v ladiji. Poklicali smo že razne strokovnjake, ki bi svetovali, kako bi se razsvetlila cerkvena ladija, pa še ni bilo mogoče najti idealne rešitve.

Pokopališče. Prosimo, da za verne duše osnažite in olupšate vse grobove na pokopališču. Če bi bil kak grob zanemarjen, se bo prekopal. Na pokopališču so postavili naši rojaki iz Primorskega lepo piramido v spomin ustreljenim narodnim žrtvam. Na praznik vseh svetih po 10. sv. maši bo ta spomenik blagoslovljen.

Kranjska godba. Oni fantje, ki bi imeli veselje do godbe, naj se priglasijo v Delavskem domu v petek ali torek zvečer. Priredil se bo namreč nov učni tečaj za novice.

Leseni tlak v župni cerkvi je zelo slab in grd, vsaj pred altarjem bi bil potreben prenovitve. Morda bi se našel kak posestnik, ki bi daroval kak hlod ali pa kaj desk za nov tlak v cerkvi?

Župnija Šmartin pri Kranju.

Oznanila.

1. nov. **Praznik vseh svetnikov.** Ob 6. in 9. božja služba z blagoslovom. Popoldan ob 2. litanije vseh svetnikov, pridiga, molitve za mrtve, obisk pokopališča in libera. — Zjutraj skupno obhajilo mož in fantov.

2. nov. **Spomin vernih duš v vicah.** Prve tri maše od pol 6. ure naprej, sv. obhajilo pred prvo in po tretji maši; druge tri maše od pol 8. ure naprej, tretja sv. maša bo peta, po maši, libera v cerkvi in na pokopališču.

Kdor opravi spoved in prejme sv. obhajilo, zamore v času od 12. ure dne 1. nov. do polnoči 2. nov. zadobiti tolikokrat popolen odpustek, kolikokrat obišče v tem času kako cerkev, — farno ali podružnico — in tam moli po namenu sv. Očeta šestkrat očenaš, zdrava Marija in čast Bogu . . . Odpustki se zamorejo nakloniti le dušam v vicah.

8. nov. **Zahvalna nedelja.** Božja služba obakrat z blagoslovom. Popoldan ura molitve in shod III. reda. Po drugem opravilu zahvalna pesem za spravljene poljske pridelke. Po pridigi zjutraj in ob 9. darovanje — za one, ki trpe vsled suše in drugih nezgod pomanjkanje.

11. nov. **Praznik sv. Martina, farnega patrona.** Sv. maša ob 6. in 9.

12. nov. **Dan vednega češčenja** za župnijo Šmartin, po navadnem redu.

15. nov. **XXV. po bink.** — Slovesno paznovanje sv. Martina. Ob 6. pridiga, darovanje za cerkev in sv. maša z blagoslovom, ob pol 10 pridiga, darovanje za cerkev in slovesna peta sv. maša z dvema blagoslovoma. — Cerkev govori ob pol 10. bo imel g. Jožef Jagodic, ravnatelj škofijske pisarne.

Popoldan ob pol treh pete litanije M. B. z dvema blagoslovoma, po litanijah darovanje.

19. nov. **Sv. Elizabeta.** Vesoljna odveza za III. red. Ta dan se prične v Stražišču devetdnevnic v čast sv. Frančišku Ksav.

22. nov. **XXVI. po bink.** Božja služba po navadi. Popoldan shod Marijine družbe.

29. nov. **I. adventna nedelja.** Božja služba zjutraj z blagoslovom, ob 9. po navadi.

30. nov. **Sv. Andrej,** apostol.

Kronika.

Umrli:

30. sept. **Marijana Hafner,** omožena posestnica v Sred. Bitinju 41, stara 67 let.

8. okt. **Mina Golob,** rojena **Rakovec,** vdova posestnika v Stražišču št. 51, — stara 74 let.

10. okt. **Stanonih Janez,** hišar, tovarniški delavec, oženjen — iz Sred. Bitinja 65, — star 57 let.

20. okt. **Marija Rozman, roj. Hafner,** vdova posestnika v Stražišču št. 74, — stara 76 let.

23. okt. **Ivana Lesičnik, roj. Žontar,** hišarica v Šmarjetni Gori št. 17, — vdova, stara 80 let.

Poročeni:

Viktor Benedik, tovarniški delavec iz Stražišča in **Angela Šavs,** poročena 4. okt. v Kranju.

Oman Franc, trgovski pomočnik iz Stražišča in **Štefanija Cerovšek,** trgovska pomočnica iz Šmarij pri Jelšah, poročena 25. okt. na Brezjah.

Razširjajte Kranjski zvon!

Pokorn:

Kranjski župniki.

Ravnatoko je pa tudi župnik Operta v svoji oporoki vse svoje imetje in dragocenosti, kakor smo videli zgoraj¹, volil župni cerkvi sv. Kancijana v Kranju.

Dobrodušnemu možu so se stekle ure njegovega trudapolnega življenja in legel je veliki mož v hladni grob začetkom poletja l. 1511., kakor priča njegov nagrobni spomenik, kamenita plošča, vzdana na severni strani kranjske župne cerkve na zunanji steni z besedami: „DOMINUS MATHIAS OPERTA, DOCTOR DECRETORUM, PLEBANUS HUIUS ECCLESIAE, ARCHIDIACONUS CARNIOLE ANNO DOMINI 1511.“ (Gospod Matija Operta, doktor dekretov, župnik te cerkve, naddijakon Kranjske, v letu Gospodovem 1511.)

22. Krištof pl. Rauben² ljubljanski škof (1497.-1536.), se je dal po svojih oskrbnikih dne 29. avg. 1511. ustoličiti na mestno župnijo v Kranju, katero je vladal po svojih

¹ Kranjski zvon 1929. št. 3, str. 3.

² Škof. arhiv, F. 13, št. 2. — Podlogar: rokopis „Vladarji ljubljanske škofije.“

namestnikih, vikarjih, do svoje smrti dne 26. okt. l. 1536.

Krištof³ se je rodil 1466. na Kranjskem, kot zak. sin Nikolaja pl. Rauberja in njegove soproge Doroteje Logar (Lueg) iz rodu vitezov Predjamskih. Znani roparski vitez Erazem Predjamski je bil brat ali pa stric Krištofove matere, natanko se ne da dognati. Kje je Krištof pohajal osnovne šole, ni znano. Verjetno je, da v Trstu, kjer je bil njegov oče (od l. 1478.) mestni glavar. Pozneje je študiral v Padovi in na Dunaju. Pridobil si je doktorat iz kanonskega in civilnega prava. Med študijami mu je oče umrl. Udovelo mater je poročil grof Janez della Torre, ki je umrl v visoki starosti l. 1547. V tem zakonu se je rodil Jurij della Torre, ki je umrl menda pri škofu Rauberju v Gornjem gradu,³ kjer mu je ta postavil spomenik l. 1530.

Kot dunajski vseučiliščnik je stopil v tesno stiko s cesarskim dvorom, zlasti še kot mladenič plemiškega rodu. Ko se je l. 1488. vsled Lambergove smrti izpraznila ljubljanska škofijska stolica, je cesar Friderik takoj imenoval za to odlično mesto mladega Krištofa pl. Rauberja, četudi je bil še-le 22 let star, a je bil domačin Kranjec, vrhutega pa še plemič.

V Rimu z imenovanjem niso bili zadovoljni, deloma zaradi mladosti predlaganega kandidata, deloma pa zato, ker Krištof tedaj še niti v duhovnika ni bil posvečen, kar se je zgodilo še-le dne 17. julija 1493. Zato je moral imeti med tem časom škofijskega upravitelja, ki je bil v l. 1488.—97. Jurij Maninger pl. Kirchberg, škof piženski, ki je tudi umrl v Ljubljani 1501. Dne 28. februarja 1493.⁵ je bil Rauber s papeževo bulo dispensiran in potrjen škofom, l. 1497. pa posvečen.

Cerkvene razmere so bile v srednjem veku pa tudi še pozneje do cesarja Jožefa II. prav čudne in nam komaj razumljive.

Ako pogledamo v stare listine, kjer se navajajo župniki, razni cerkveni dostojanstveniki: od kanonika do škofa, se prepričamo, da so bili to po večini tujci, Nemci ali Lahi. Prve je protežirala vlada, druge pa oglejski oča in deloma Rim. Kdo je opravljal dušno pastirstvo in ljudem razlagal verske resnice v domačem jeziku? Redki so bili, ki so se toliko priučili jeziku, da so bili kos svoji nalogi. Višja duhovščina je navadno nosila naslov in uživala dohodke cerkvenih beneficijev, razni vikarji, kaplani in mnogoštevilni redovniki, rojaki, pa so bomo plačani nosili vso pezo dušnega pastirstva. Mnogo oseb med višjo duhovščino je uživalo dohodke kake župnije, ali pa tudi več župnij obenem, ki jih morda v svojem življenju še nikdar niso videli. Prav značilen zgled te vrste je Ljubljančan Jurij Slatkonja, ki je umrl kot dunajski škof 1522. ter imel mnogo beneficijev⁶ po Sloveniji združenih v svoji osebi.

Enako je tudi škof Krištof Rauber prejemal dohodke raznih župnij v užitek, da je lažje izhajal. Tako mu je cesar Maksimilian I. l. 1507.⁷ podelil Kanj, kakor smo zgoraj omenili, l. 1508. mu je izročil oskrbnitvo admontskega samostana, da bi s svojo odločnostjo napravil red v njem, l. 1518. je njegovi kapiteljski mizi vtelesil Dob, l. 1528. njegovi mizi pridelil Kamnik in l. 1533. pa Slovenjigradec na bivšem Štajerskem, kjer je sprejel tudi upraviteljstvo sekovske škofije že l. 1503. in eno leto poprej⁸ mu je bil podeljen v užitek tudi ljubljanski beneficij sv. Fridolina na Bregu.

V gmotnem oziru je bil škof Rauber dobro oskrbljen, zato se ga je pa cesar posluževal tudi v svoje namene.

Njegova vzgoja je merila bolj na vojaško izurjenost, kakor pa na duhovsko učenost, zato je pa znal bolj spretno sukati meč v obrambo domovine, kakor pastirsko palico v korist svoje črede. Bil je v spreten diplomat in zato ga je cesar že l. 1504. poslal v Rim v političnih zadevah in ko se je vrnil takoj naslednje leto je nastopil kot poslanik na razne dvore, vsled česar si je pridobil mnogo slave.

V benečanski vojski 1507. je bil celo najvišji vojni komisar in splošni prehranjevalec. Pozneje 1529. je postal še deželni glavar kranjski, 1532. namestnik v avstrijskih deželah in dvorni maršal. Bival je najraje v Gornjem gradu, naposled pa na Dunaju. Njegova lahkomišelnost, ki ga ves čas njegove vlade ni zapustila, je napravila Slovincem velikansko škodo. Uprav za njegovega vladikovanja⁹ so se ustvarila ugodna tla za Lutrove zmote; in nič ni čudno, da so prve pristaše našle ravno v ljubljanskem stolnem kapitelju.

O škofovskem delovanju Krištofa pl. Rauberja nam ne bo mnogo znanega. Pač se bere o njem, da je popotoval po svoji škofiji, ko je posvečeval cerkve n. pr. dne 14. novembra 1521. v Zgornji Besnici, dne 25. junija 1526. Matere Božje na blejskem otoku rekoncilijiral, l. 1520. pa posvetil dva oltarja v cerkvi MB na gori „Načreti“ na Štajerskem, itd. Navadno je jahal z velim spremstvom, kakor l. 1523.¹⁰ ko je dne 15. jul. prišel v Kranj s 24 konji, dne 20. junija pa bil v Šentjuriju. To se razvidi iz računov, koliko so porabili pri obedah vina in hrane, pa zdravil za konje.

Izvršiti je imel tudi nekaj večjih in težavnejših del. L. 1511. je tudi on občutil silo groznega potresa meseca marca. Zato se je lotil najprej zgradbe škofijskega dvorca v Ljubljani, ki ga je dovršil 1512. Pozneje l. 1517.¹¹ pa je postavil deloma na temelju poprejšnjih benediktinskih stavb škofovsko grajščino v Gornjem gradu, ki pa je doživela pod njegovimi nasledniki mnogo izprememb. Tudi jo je obdal z obzidjem, s stolpi in z jarkom, kakor priča še en ostali okrogel stolpič z napisom. Zapadno od grajščine se pa pozna tudi še en jarek sredi vrta

L. 1578.¹² naznanja dne 11. novembra kranjsko mestno svetovalstvo ljubljanskemu škofu in pravemu župniku cerkve sv. Kancijana v Kranju Krištofu Rauberju, da je sezidalo v mestu v proslavo brezmadežne Matere Božje novo cerkev, imenovano Rožensvensko, ki je že posvečena in katero so verniki obdarili z vsemi potrebščinami. Ker je mogoče s tem vzdrževati pri cerkvi stalnega kaplana, predlaga mestno svetovalstvo za to mesto profesorja sv. pisma Mateja, dušnega pastirja v Zasipu, ki je za zgradbo te cerkve prispeval tudi lepo vsoto, in prosi škofa, da bi tega duhovna potrdil in umestil za kaplana, kar je škof tudi storil.

Škof Krištof Rauber je bil ob istem času tudi župnik šmartinski poleg Kranja. Zato je l. 1520.¹³ dal popraviti peč v župnišču, kar je izvršil zidar Jurij Ček. Gozdar v Zg. Besnici je dal posekati nekaj hrastov za plot, ki ga je naredil okrog njiv cerkovnik s Kokrice, planke pa tesar Andrej, kateremu je pomagal Blaž iz Pungerta za plačo 2 Kr dnevno.

L. 1523. je dal planke popraviti tudi pri župnišču v Kranju. po svojem vikarju je kupil pet debelih desk in dvanajst žaganic ter stot žebļjev. Delo je izvršil tesar Matevž v treh dneh. Na Loki pa se je kopalnica priredila, za kar je vikar kupil deset debelih bukovih plohov, za streho pa šestinsedemdeset desk. Delo je izvršil v sedmih dneh tesar Murè s svojima pomagačema. Napravil je tudi obrambo proti vodi z debelimi debli. Zidar Goljuf je postavil peč v kopalnici, kar je stalo 13 Kr.

⁹ Voditelj IV. str. 314.

¹⁰ Kranjski župni arhiv: Kob. Zb.

¹¹ Stegenšek: Cerkv. spomeniki I. str. 128.

¹² Komotar: Jahresbericht I. 1913/14. str. 22, št. 44.

¹³ Župni arhiv: Kob. Zb.

³ Mitteilg. d. Mus. Ver. F. Krain 1895. str. 8—9. — J. M. Dr. 1898. str. 133. — Dimitz II. 65.

⁴ Stegenšek: Gornji grad, 137.

⁵ Mitteilg. d. hist. Ver. f. Krain 1852. str. 34.

⁶ Dom in Svet 1907. str. 301, 359 in 398.

⁷ Kr. Zv. 1929. št. 2, str. 3.

⁸ Valvazor II. knj. 8. str. 662.